

400 різних заходів, концертів, виставок та конференцій, столиця ЧР постала як традиційний центр культури та освіти. 26 вересня цього року Прага прийняла представників Міжнародного валютного фонду та Всесвітнього банку, які проводили тут 55-е щорічне засідання. Таким чином, старовинне місто довело, що може стати й центром сучасної міжнародної політики. Два роки по тому, 21-22 листопада 2002 р. в Празі відбувся ще один важливий захід – саміт НАТО, на котрому було прийнято рішення про розширення альянсу та вступ до нього 6 нових членів, а також обговорювалися методи боротьби проти міжнародного тероризму [24, с.95].

Таким чином, упродовж свого незалежного існування ЧР вдалося досягти помітних успіхів по багатьох ключових напрямках зовнішньої політики. Даний період був неоднозначним, але його результат є очевидним – перетворення Чехії в стабільну європейську державу з ринковою економікою та усталеною політичною структурою. Це держава, що увійшла до НАТО та ЄС в якості одного з найпідготовленіших претендентів. Динамічно рухаючись шляхом європейської та світової інтеграції, вона стала повноправним загально визнаним суб'єктом міжнародних відносин, важливим чинником миру, стабільності та безпеки.

1. Глинкіна С. Накануне вступления в Евросоюз // Современная Европа. – 2001. – № 3. 2. Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України: аналітичні оцінки. – Ужгород, 2003. 3. Драч М. Обмін прем'єрськими люб'язностями // Пороги -2006.-№1. 4. Ексклюзивне інтерв'ю "Пороги" з прем'єр-міністром України В.Ющенком // Пороги. – 2000. – № 8. 5. Євроюлетень. – 2002. – Грудень. 6. Євроюлетень. – 2003. – Квітень. 7. Свух В.Б., Троциньський

В.П., Попок А.А. Закордонне українство. – К., 2005. 8. Задорожнюк Э.Г. Политический портрет президента-драматурга Вацлава Гавела // Политические лидеры и стратегия реформ в Восточной Европе. – М., 2003. 9. Країнознавство. – К., 2004. – Ч.2. 10. Зайц Б. У чеському дзеркалі // Політика і час. – 1997. – № 4. 11. Лівінський О. Ми повинні подбати про кожного громадянина // Пороги.-2005/2006.-№6. 12. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980-2000 роки. – К., 2001. 13. Самоїленко Л. Творити спільно новий діалог // Вісті з України. – 1995. – 20 червня. 14. Синенький А. Назад к германцам. Чешский путь в высшее европейское общество // Киевский Телеграф. – 2003. – 3-9 марта. 15. Страны мира сегодня: Справочник / Информационно-телеграфное агентство России "ИТАР-ТАСС". – М., 2007. 16. Страны Центральной и Восточной Европы на пути в Европейский Союз. – М., 2002. 17. Україна і Європа (1990-2000 рр.). Ч. 1. Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Анотована історична хроніка. – К., 2001. 18. Українське заробітчанство // Українське слово. – 2004. – 24-30 березня. 19. Центральноевропейские страны на рубеже XX-XXI веков. Аспекты общественно-политического развития. Историко-политологический справочник. – М., 2003. 20. Чеська Республіка: Офіційний каталог виставки "Чеська Республіка – Ваш партнер". – Прага, 1997. 21. Чехия и Словакия в XX веке: Очерки истории: В 2 кн. / Отв. ред. В.В.Марьяна. – М., 2005. – Кн.2. 22. Чехия сегодня // <http://www.czechtoday.cz/>. 23. Чешская Республика. – М., 2002. 24. Чорней П., Покорны Й. Краткая история Чешских земель до 2004 года. – Прага, 2006. 25. Щодо механізму набуття Чеською Республікою членства в НАТО. – Прага, 1998. 26. Щодо підсумків 3-х річного членства Чеської Республіки в НАТО. – Прага, 2003. 27. CIA-The World Factbook – Czech Republic // <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ez.html>. 28. Cizinci v České republice // http://www.czco.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr. 29. Cizinci v České republice 2005.- Praha, 2006. 30. Концепце zahraniční politiky České Republiky. – Praha, 1999. 31. Mladá fronta dnes. – 2003. – 4. října. 32. Pravidelná zpráva Evropské komise o České Republice za rok 2001. Bruxelles, 13 listopadu 2001. 33. Rychlík J. Rozpad Československa. Česko-slovenské vztahy 1989-1992. – Bratislava, 2002. 34. Zpráva o zahraniční politice České republiky za období od července 1998 do prosince 1999. – Praha, 2000/

Надійшла до редколегії 12.10.08

С. Павленко, канд. іст. наук

ФОНДИ РОСІЙСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ-МУЗЕЮ ЛІТЕРАТУРИ ТА МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

В статті розглядається джерельне значення документів російських письменників, представлених в Центральному державному архіві-музеї літератури та мистецтва України.

In the article analyzes historical documents of the Russian's writers in the Central State archive-museum of the literature and art of the Ukraine.

Серед величезного розмаїття документів та матеріалів, що зберігаються у Центральному державному архіві-музеї літератури та мистецтва України (далі ЦДАМЛМУ), одним із порівняно невеликих, але надзвичайно цікавих за складом та змістом, є комплекс із близько 50 особових фондів російських письменників та діячів культури (режисерів, акторів, музикантів, мистецтвознавців тощо). Одряду слід зауважити, що термін "російські" є власною назвою фондів даного архівного комплексу, присвоєного йому працівниками архіву з огляду на декілька обставин. Найпершою й визначальною серед них є російськомовність фондоутворювачів. Окрім того, суттєве значення в процесі їх ідентифікації мало й самовизначення самих осіб як саме російських діячів культури. При цьому не враховувалися такі фактори, як постійне місце проживання та етнічна приналежність. Тому до даного комплексу потрапили фонди та колекції документів власне російських діячів культури (осіб, які більшу частину життя проживали в Росії та були росіянами за національністю) та українських культурних діячів (російськомовних осіб, що постійно мешкали в Україні й переважно мали неросійське етнічне походження). Найбільшою уваги з боку науковців, на нашу думку, заслуговують документи Віктора Євгеновича Александрова (1917-1992) (фонд 749), Володимира Павловича Беляєва (1907-1990) (фонд 780), Володимира Валер'яновича Данилова (1881-1970) (фонд

№134), Сигізмунда Домініковича Кржижановського (1887-1950) (фонд 213), Пилипа Пилиповича Миловинова (1890-1918) (фонд 994), Віктора Платоновича Некрасова (1911-1987) (фонд 1185), Володимира Івановича Немировича-Данченка (1858-1943) (фонд 521), Леоніда Віталійовича Собінова (1872-1934) (фонд 522) та багатьох інших. Цікавими за складом є матеріали 526-ї колекції. Зокрема, серед її матеріалів – документи Олександра Йосиповича Дейча (1893-1972), Євгена Ароновича Долматовського (1915 р.н.), Миколи Олександровича Островського (1904-1936) та інших відомих російських діячів культури.

Документи, що репрезентують життя, творчу та громадську діяльність фондоутворювачів є досить різноманітними за складом та змістом. Серед них у фондах письменників, а також перекладачів, критиків, істориків літератури, переважають творчі матеріали. Це оригінали та копії (рукописні, машинописні або друковані) повістей, оповідань, нарисів, статей, рецензій, перекладів, наукових праць, поетичних творів тощо; у фондах акторів – тексти ролей, рецензії, відгуки тощо; у фондах музикантів – партитури, нотні записи, афіші. Значними за обсягом у окремих фондах є комплекси спогадів, щоденників, приватних листів, записників, автобіографій. Непогано представлені іконографічні матеріали – колекції фотографій (членів сім'ї, акторів у образах, друзів, знайомих та інших осіб), малюнки, афіші тощо. В деяких фондах зберігаються офіційні документи, що мають відношення до професійно-

го та громадського життя фондоутворювачів – довідки з місця навчання, роботи, витяги з наказів, посвідчення особи тощо. Інколи трапляються унікальні документи, наприклад, у складі 994-го фонду П.Міловидова представлені боністичні пам'ятки – купони білетів Державного Казначейства вартістю 1 карбованець (1918 р.) та 2 карбованці (1919 р.) [1]. Різняться між собою фонди й за обсягом. Скажімо, у фонді 521-му В.Немировича-Данченка – лише один документ – лист фондоутворювача до невстановленої особи початку ХХ ст., а фонд 195-й О.Могилянського налічує близько 500 одиниць зберігання.

Слід зауважити, що фонд відомого російського критика та історика літератури О.Могилянського представляє значний інтерес не лише для дослідників життєвого шляху та наукової діяльності фондоутворювача (зокрема, у ньому представлені його щоденники й листи), але й для тих, хто цікавиться творчістю російського письменника М.Альбова (1851-1911), оскільки у даному фонді зберігається колекція матеріалів про нього, зібрана О.Могилянським. Цінною є й колекція епістолярій різних осіб, серед яких листи С.Булгакова, С.Платонова, М.Реріха, П.Струве та інших видатних діячів історії та культури Росії [2].

Невеликим за обсягом, але дуже цікавим за складом документів є фонд 522-й видатного російського співака Л.Собінова. Серед його матеріалів слід згадати фотографії співака у партіях Мури в опері В.Кюї "Син мандарина", Ромео в опері С.Прокоф'єва "Ромео і Джульєтта" та Ленського у опері П.Чайковського "Євгеній Онегін" (1901, 1902 та 1914 рр.) [3]. У фонді зберігся й клавір опери "Євгеній Онегін" П.Чайковського із факсимільними помітками Л.Собінова. На другому аркуші цього видання можна побачити автопортрет-шарж художника І.Федотова із дружинним написом співакові, датований 22 квітня 1929 р. [4]. Кожен із молодих композиторів вважав за честь подарувати видатному співакові рукопис свого твору. У даному фонді зберігається оригінал романсу Є.Хреннікова на вірші К.Бальмонта "Ты вся мне кажешься какой-то тайной сладкой" написаного в Одесі 1910 р. із дарчим записом композитора Л.Собінову. [5]. Документи фонду висвітлюють й деякі власні інтереси співака. Зокрема, вони свідчать про те, що Леонід Віталійович в другій половині 20-х рр. ХХ ст. сумлінно вивчав українську мову. У цьому можна переконатися, продивляючись підручнику української мови з факсимільними підписами Л.Собінова, а також видання відомого твору М.Коцюбинського "Fata morgana" 1926 року із факсиміле співака на обкладинці [6].

У даній публікації читачеві будуть представлені тексти оригінальних рукописних та машинописних творів П.Міловидова, С.Кржижановського та В.Беляєва (мовою оригіналу, із збереженням стилістичних особливостей авторських текстів), які представляють собою мемуарні та художні твори й давно не перевидавалися. Всі вони мають значну джерельну цінність, оскільки їх автори народилися та сформувалися як особистості в Україні, мали різну долю (так, П.Міловидов все своє недовге життя прожив у Києві й трагічно загинув 1918 р., С.Кржижановський та В.Беляєв основну частину життя провели в Росії, де сформувалися як творчі особистості, досягли визнання своєї творчості) та могли спостерігати й брати безпосередню участь в значних історичних подіях. Інформаційний потенціал цих документів та їх джерельна цінність обумовлені як відображенням у них особистісних характеристик авторів, так і важливих історичних явищ та процесів, що відбувалися в Україні та Росії на початку ХХ ст., в період революційних подій доби визвольних змагань 1917 – 1920 рр. та в перші десятиліття після встановлення радянської влади.

П. Міловидов.

Басни Эзопа.

Перевод с греческого Ф.Ф.Міловидова.

Київ 1914-15.

Добро и Зло.

Зло преследовало Добро. Они поднялись на небо, и Добро спросило Зевса: как нужно им быть с людьми. Зевс отвечал, что им нужно быть всегда и везде не вместе и являться к людям только порознь. Поэтому и выходит, что Зло является к людям постоянно, будучи близко, а Добро сходит с неба медленнее.

Смысл басни: никто не встречается скоро с Добром, зато всяк то-и-дело поражается Злом.

Продавец статуй.

Некто сделал из дерева статую Гермеса и понес ее продавать. Никто покупать не подходил. Тогда он, желая приманить кого-нибудь, стал выкрикивать, что вот он продает божество, которое приносит добро и пользу. Когда же кто-то из присутствующих заметил ему: "Дружище, да зачем же ты продаешь его, раз можно пользоваться его услугами?" – то Продавец отвечал: "Да затем, что я нуждаюсь в помощи быстрой, а это божество может принести пользу только медленно".

Относится к человеку, который дурными путями ищет корысти и пренебрежительно относится к божеству.

ЦДАМЛМУ, фонд 994, оп. 1, спр. 1, арк. 3, 4, 5.

С.Кржижановський.

Краткая автобиография.

Родился в 1887 г. в г. Киеве. Отец тридцать лет прослужил бухгалтером сахаро-рафинадного завода на Демиевке, пригороде Киева. Окончил 4-ю Киевскую гимназию, затем Киевский же Университет, по юридическому факультету. Параллельно работал на историко-филологическом факультете. В 1911 и 1918 гг. совершил две летние образовательные поездки за границу (Швейцария, Италия, Франция и Германия). В 1914 г. был зачислен помощником присяжного поверенного при Киевском Окружном Суде. Практикой занимался мало, почти все время и силы отдавая изучению литературы и опытам писательства. Отбросив первые мелкие выступления (два путевых очерка об Италии в "Киевской Мысли", в журнале для юношества "Рыцарь" и др.), считаю более зрелым литературным дебютом рассказ "Якоби и якобы" (журнал "Зори", № 1, 1919).

С 1922 г. переезжаю в Москву, где веду сперва главным образом работу лектора по вопросам искусства (напр., в 1923-25 веду курс по теории театра в Экспериментальных мастерских Камерного театра), затем переключаюсь почти исключительно на практику беллетристики и драматургии. Еще позднее, недовольство формой своих произведений заставляет меня глубже уйти в изучение драматургов-классиков. В печати ("Литературный критик", "Театр" и др. органы) помещаю ряд статей, систематически изучающих Шекспира, Шоу, Островского и др.

Параллельно, в 1925-31 и 1933 работаю контрольным редактором в "Большой Советской Энциклопедии" и "В бой за технику".

В последние годы центр моего писательского внимания перенесен в область русского фольклора. Подготавливаю работу: "Фольклор как источник сюжетов".

24 августа 1942 г.
С.Кржижановский.

ЦДАМЛМУ, фонд 213, оп. 1, спр. 39, арк. 1, 2.

Орфей в аду.

(гротеск)

Историю эту, об Орфее и Эвридике, рассказывали много раз. Так вот: много плюс один.

Подземное царство похитило у Орфея его прекрасную Эвридику. Он отправился на поиск возлюбленной. В этом согласны и древне-греческие мифы и французские оперетты.

У врат царства смерти Орфея встретил трехголовый Цербер, хранитель адского порога. Раскрыв три пасти, пузырящиеся кровавой пеной, он потребовал песни-пропуска.

Орфей прижал кифару к левому плечу — и пальцы его приблизились к струнам.

Песня была тиха и проста, как шуршание капель дождя, смывающих пыль с листьев оливы.

Все три головы Цербера слушали, внимательно наставив шесть собачьих ушей. Все они были страстными музыкантами; более того — музыкальными критиками; живи шестиухий пес в наше время, он мог бы легко, собственными средствами, устроить любую музыкальную дискуссию, которая отнимала бы в течение недель по шесть-семь полос любого музыкального журнала.

Кифара Орфея замолкла.

Средняя голова Цербера, прятнув левым ухом, сказала:

— Изрядно. Нно...

И умолкла.

Правая голова, слизав пену со рта, возразила:

— И очень большое н о. Мало того: не н о, а пожалуй н о т. Так нам должно ответить дебютанту, не помню, как его зовут...

— Меня зовут Орфей, позволю себе напомнить, что я божественного происхождения и...

— Не пробуй нас задобрить, бездарный бряцальщик, — залаяла третья, левая голова Цербера: раз тебе, как сыну богов, дано бессмертие, то потрать хоть половину его, учась музыке у наших стиковых лягушек. Основа музыки, учись, не в трэньканы, а в кваканы!

— Ну это уже слишком, — зарычала голова справа, — этак ты скажешь, что сферы небесные квакают, а не трэнькают, в то время, когда они мелодически поют, объединяя в своей гармонии и звон струны и кваканье лягушки.

— Оба вы лжете, — рявкнула средняя голова, гневно прядая ушами и оскалив зубы, — музыкальные проблемы, как и литературные, надо решать в тематическом плане. Что по вашему выражала пьеса этого просителя? Какой образ реял над струнами его кифары?

В ответ, пасть левой головы широко открылась, отвечая оскалом на оскал.

— Произведение рассказывало, в строгом дорическом строе, о полете цапли над болотом.

— Чепуха, — твякнула левая церберова голова, — вещь действительно программная — и совершенно ясно звукописует колебания цапли, которая опускаясь на болото, не знает, на какую ей ногу стать, на левую или на правую.

— А ты, несчастная треть собаки, — взвизгнула средняя голова, — а ты знаешь, — на какую мысль стать?! Образ совершенно ясен: цапля уже стоит на болоте и раскрыла клюв, чтобы проглотить лягушку.

— Так пусть же она ею подавится, — залаяли вперевод обе боковые головы, лязгая зубами.

— А вы подавитесь вашим невежеством, — взвыла средняя голова и пригнулась под горло к левой своей соседке.

Орфей был близок к отчаянию. Он готов был покинуть адский порог. Но в это время произошло нечто страшное. Три головы пса, кровожадно урча, впились друг другу в глотки, Цербер рухнул на-земь — и можно было видеть лишь его короткий, жирный, злобно дергающийся хвост.

Орфею оставалось лишь одно: воспользовавшись тем, что вход в ад остался без охраны, войти под своды Аида — навстречу милой Эвридике.

Б/д. Факсимільний підпис у верхньому правому куті першого аркуша.

ЦДАМЛМУ, фонд 213, оп. 1, спр. 13, арк. 3, 4, 5.

История ненаписанной литературы.

(Публікується із скороченнями)

(Конспект).

Введение.

Осуществленные и неосуществленные литературные замыслы. Закон неосуществления: чем медленнее рождается произведение, тем больше порождает оно новых тем.

Биологическая причина, препятствующая выполнению замыслов: длинные мысли и короткие жизни; по мере того, как количество тем и материалов нарастает, жизнь укорачивается. Примеры. Социальные причины: торможение тем, расхождение между сюжетным спросом и предложением; цензура; поглощение темы материалами и т.д.; отодвигание существенного насущным, боковые извне вторгающиеся литературные задания.

В итоге, у каждого писателя к моменту смерти накапливается долг литературе, ряд как бы невыплаченных обществу неовещественных замыслов.

"Литературное наследство" складывается, таким образом, из реальностей и возможностей. Ряд вещей недоосуществленных, полусуществленных, конспектированных и лишь намеченных образуют собой возрастающий ряд особого "проблематического бытия", который может быть подвергнут исследованию. В самом начале возникает ряд вопросов чисто методологического значения: в какой степени о с у щ е с т в и м о изучение неосуществленного? Когда задуманное получает достаточную историко-литературную зримость?

Затухают ли замыслы вместе с жизнью своего создателя или передаются — для довершения — другим писателям (новым литературным поколениям)?

Вопрос о "вымороченных темах" и "душеприказчике" замысла.

Забрасываю свой метод, как сеть, в месте, обещающем наибольшую уловляемость. Мое "от — до": конец классицизма — начало символизма. Т.е., нач. XIX — по нач. XX в. Это период монархического полицейского государства, защищавшего себя от мыслей, литературно выраженных, цепью цензурных рогаток. Это пери-

од, когда радиус круга тем, то удлиняясь, то (что происходило гораздо чаще) укорачиваясь, иной раз стягивался почти что до нуля длины. Литература защищалась или "эзоповым языком" (Щедрин) или молчанием, т.е. неосуществлением тем.

В конце этой работы я прилагаю довольно полный список зачатых, но не рожденных литературных тем этого периода. И заранее задаю вопрос: должны ли мы а н н у л и р о в а т ь неосуществленную тематику и сюжетику, задуманную лучшими писателями, мыслившими по ту сторону нашей великой революции, или же мы должны принять на себя плату хотя бы части тематического и сюжетного долга, не ликвидированного предыдущими поколениями. Короче: следует ли нам, наряду с обыкновенными кладбищами учредить и кладбище замыслов, или же отделив мертвое от живого, выполнить наш последний долг перед последним.

Б/д.

ЦДАМЛМУ, ф. 213, оп. 1, спр. 35, арк. 1, 2.

В.Беляев.

Автобиография
(и немножко — исповедь)

(із скороченнями)

Я родился 4 апреля 1907 года (21 марта по старому стилю) в бывшем губернском городе Каменец-Подольске, в семье мелких служащих.

Так как наш город находился неподалеку от тогдашней границы Российской империи с Австро-Венгрией, мне довелось вместе с родными несколько раз эвакуироваться и во время первой мировой войны, и затем — во время немецкого вторжения на Украину, уже после Октябрьской революции.

Мы попеременно жили в Херсоне, Лубнах, Полтаве, Константинограде.

Начав учиться в приготовительном классе Каменец-Подольской гимназии, вместе со всеми учениками, после занятия города петлюровской директорией, попадаю в реорганизованную украинскую гимназию имени Степана Руданского, описанную мною впоследствии в трилогии "Старая крепость". После изгнания за границу петлюровских войск, наша гимназия преобразовывается в Первую Трудовую школу, которую я закончил в 1923 году...

В 1924 году я поступил в Каменец-Подольскую школу ФЗУ имени Балабанова при заводе "Мотор" и стал работать в ее литейном цехе.

Школа существовала на самоокупаемости и потому мы совмещали учебу с изготовлением продукции для сельского хозяйства, делали соломорезки, ремонтировали мельничное оборудование и т.д....

Весной 1926 года я закончил обучение в фабзавуче, получил профессию литейщика 5 разряда и по разверстке ВСНХ Украины уехал работать на Первомайский машиностроительный завод в город Бердянск, на Азовском море. Работая в литейном цехе этого завода, принимаю активное участие в комсомольской работе... Пишу в газеты, продолжая начатую еще в 1928 году рабкоровскую деятельность. Мои корреспонденции печатают центральные газеты "Коммунист", "Рабочая газета", "Комсомольская правда", "Приазовский Пролетарий", "Червоний Юнак", журналы "Всесвіт", "Прожектор", "Молодняк", "Глобус" и другие.

Работать приходилось в очень тяжелых условиях на медном литье, затем — на "сером чугуна" в цехе, пост-

роенном еще старым владельцем — английским заводчиком Джоном Гривезом. Летом 1927 г. я заболел туберкулезом. Кое-как вылечился в ночном туберкулезном санатории, созданном для рабочих завода: днем мы работали, а после работы шли не домой, а в санаторий. Как рабкор-выдвиженец, был впоследствии выдвинут на работу в газету "Червоний Кордон"...

По приглашению Донбасской газеты "Молодой Рабочий" в 1928 году переезжаю на работу в Донбасс, заведуя отделом культуры, выпускаю "Литературные страницы"...

Ранней осенью 1929 года уезжаю для призыва в Красную Армию в свой родной город Каменец-Подольск... Имея свободное время, принимаю предложение ответственного редактора межокружной газеты "Червоний Кордон" М.Ровинского и уезжаю в Могилев-Подольск редактировать выездную газету "Червоний Кордон" на социалистической перестройке села... Работать приходилось в очень сложных условиях. Кулачество оказывало страшное сопротивление коллективизации...

Уже поздней осенью 1929 года получаю вызов Окрвоенкомата и уезжаю по призыву на военную службу в Симферополь. Служу курсантом-одногодником в первой роте 9-го горно-стрелкового полка 3-й Крымской дивизии и попутно с военными занятиями редактирую полковую газету "На боевом посту". В ноябре 1930 года мне присваивают звание командира взвода запаса и по добровольному желанию командование полка направляет меня на работу в оборонную промышленность Ленинграда.

С ноября 1930 года работаю в цехе АВО-5 Ленинградского завода "Большевик" (бывший — Обуховский). Мы делаем, работая сверхурочно, первые советские опытные средние танки...

Попутно с работой на заводе я продолжаю писать и печататься в газетах и журналах Ленинграда, являюсь членом ЛОКАФ ("Литературное объединение Красной Армии и Флота") и ЛАППа (Ленинградская ассоциация пролетарских писателей — филиал РАППа), руковожу литературными объединениями в кавшколе имени Лермонтова и в высшей пограничной школе ОГПУ в Новом Петергофе. Являюсь ударником производства, был премирован велосипедом, который вручил мне К.Ворошилов.

По моей инициативе начинает выходить ежедневная цеховая газета "Опытник"... И так как она является первой цеховой газетой такого типа в Ленинграде, то... пишу книжку о нашем опыте...

В начале 1934 года... я ушел с завода (получив в благодарность за свою работу отдельную квартиру на Старо-Невском) и стал работать в Ленинградском журнале "Литературный Современник", заведующим отделом.

К этому времени мои рассказы печатают журналы "Ленинград", "Залп", "Резец", а журнал "Смена" предлагает быть ее представителем в Ленинграде и я принимаю это предложение.

В журнале "Литературный Современник" я проработал до весны 1936 года, попутно проходя литературную учебу у многих видных писателей Ленинграда и прежде всего — у Н.Тихонова, М.Зощенко и С.Маршака, который ознакомившись с моими рассказами "Детство" и "Ровесники", получившими вторую премию на Всесоюзном конкурсе Профиздата, надомил меня писать большую вещь.

Этой вещью была, задуманная мною еще на заводе, трилогия "Старая крепость"... После опубликования повести "Подростки", я выехал в Одессу, написал по ней сценарий "Старая крепость", по нему режиссером М.Билинским был поставлен фильм "зарубленный" сперва председателем Госкино С.Дукельским, а затем, когда его уже собирались выпускать на экраны — приездом Иоа-

хима фон Риббентропа и договором с Германией: в фильме показывался разгром немецких интервентов.

Вместе с писателем Юрием Германом, приехавшим ко мне в Одессу, мы написали для Одесской студии сценарий "Похождения отца Никодима". Был принят, но не поставлен.

После того, как в 1937 году вышла моя книга "Старая Крепость" и получила хорошую прессу, в мае 1938 года я был принят в члены Союза Советских Писателей СССР и с той поры могу считать себя профессиональным литератором...

10 февраля 1977 г. Владимир Беляев.
Москва 103473,
Делегатская ул., д.9, кв.115
Телеф.281-94-75.

ЦДАМЛМУ, ф. 780, оп. 1, спр. 35, арк. 1-7.

1. Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України. – Ф. 994, оп. 1, спр. 19. 2. Там само. – Ф. 195, оп. 1, спр. 373, 402, 405, 409. 3. Там само. – Ф. 522, оп. 1, спр. 1. 4. Там само, спр. 3, арк. 2. 5. Там само, спр. 4. 6. Там само, спр. 15, 16.

Надійшла до редколегії 12.10.08

В. Павленко, канд. іст. наук,
В. Разіцький, асп.

ПРЕЗИДЕНТ ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ ТА СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-РОЗВІДУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ США

У статті розглядається діяльність Президента Ф. Д. Рузвельта у сфері зовнішньої політики та його вплив на становлення і розвиток інформаційно-розвідувальної структури США.

In the article examines the activity of the President F. D. Roosevelt in foreign policy and his influence on the rise and development of the informational-intelligence structure of the USA.

У 40-х роках XX ст. США володіли досить потужним інформаційно-розвідувальним апаратом, який був здатний повністю забезпечити потреби країни у зібранні та розповсюдженні необхідної інформації за кордоном. Своєю високою майстерністю та результативністю ця структура неодноразово демонструвала під час боротьби з фашизмом та в роки "холодної війни", коли зіткнення в інформаційному просторі двох військово-політичних блоків, очолюваних США і СРСР, стало основним полем бою, фронти якого проходили по країнах третього світу. Але, якщо інформаційно-розвідувальні апарати найбільш розвинутих країн світу мали довгу історію і до 40-х років XX ст. накопили великий досвід в даній сфері діяльності, то подібна структура в Сполучених Штатах за тривалістю функціонування значно їм поступалася. Проте якість та ефективність її роботи залишалися на високому рівні, адже світові події другої чверті XX ст., коли агресивні гравці на міжнародній арені фашистська Німеччина та Італія і милітаристська Японія почали загрожувати інтересам США, створили сприятливі умови для швидкого розвитку американської пропагандистсько-розвідувальної структури, працівники якої отримували досвід в даній сфері діяльності займаючись практичним втіленням в життя завдань інформаційної політики. Знання, отримані в результаті цієї роботи, послужили базисом для ефективної діяльності інформаційно-розвідувальної структури Сполучених Штатів в роки "холодної війни".

Слід зазначити, що американці здавна досить негативно ставилися до будь-яких видів і проявів пропаганди, а традиційна політика ізоляціонізму та відсутність зовнішньої загрози енергійно гальмували її розвиток протягом довгого історичного періоду. Перші спроби становлення та успішного використання інформаційно-розвідувальної структури зробив Президент В. Вільсон, але в силу комплексу внутрішніх та зовнішніх факторів йому не вдалося довести цю справу до логічного завершення. Роботу В. Вільсона по втіленню в життя ідеї використання інформаційної політики як невід'ємної складової зовнішньополітичної стратегії країни продовжив і успішно завершив Президент Ф.Д. Рузвельт. Саме про те, які конкретні кроки були зроблені адміністрацією Ф. Рузвельта в цьому напрямку, йтиметься далі в статті.

Діяльності Президента Ф. Рузвельта присвячено багато наукових історичних праць. Але що стосується його діяльності в галузі становлення інформаційної полі-

тики, то тут історіографія значно бідніша. В першу чергу дається в знаки відсутність серед дослідників консенсусу в справі визначення самого терміну "інформаційна політика США". Необхідно наголосити, що переважна більшість наукових досліджень, присвячених даній тематиці, стосується винятково зовнішньої політики Ф.Д. Рузвельта та його діяльності в напрямку створення нового світового порядку, побудованого на міжнародній співпраці в рамках ООН. І лише частково аналізуються окремі аспекти розвитку інформаційно-розвідувальної структури, особливо в роки Другої світової війни

Вивченню деяких аспектів розвитку інформаційної політики США надавалась певна увага в роки "холодної війни" в радянській історіографії, але науковість цих досліджень часто знижується у зв'язку з тим, що вони більше заідеологізовані [4]. Поглиблення досліджень інформаційно-розвідувальної структури США відбулося в Америці уже в середині XX ст., коли розгорілася "холодна війна" і виникла гостра необхідність проаналізувати попередні досягнення уряду в інформаційно-пропагандистській сфері, щоб використати їх у боротьбі з поширенням комунізму на планеті [2; 8; 12; 13].

Після розпаду Радянського Союзу та закінчення "холодної війни" дослідники США приділяли значно меншу увагу вивченню історії американської пропаганди. Проте на початку XXI ст. ситуація кардинально змінюється. Після терактів у Сполучених Штатах 11 вересня 2001 р. уряд країни вирішив переглянути свою політику в інформаційній сфері для того, щоб у майбутньому унеможливити повторення терористичних атак в країні. Це позначилося на тематиці досліджень американських науковців, які знову вдалися до активного вивчення інформаційної політики США [10; 16].

Як показала практика, обов'язковою передумовою для використання урядом США інформаційної політики був зовнішній виклик, загроза національним інтересам. У випадку з адміністрацією Вільсона – це була перша світова війна, яка стояла на заваді інтересам країни і тим самим створила умови для практичного втілення в життя інформаційної політики. Далі, після 20-х рр. американського "проспериті", США зустрілися з цілою низкою проблем, пов'язаних із світовою економічною кризою, сплеском агресії тоталітарних держав у Європі та Азії і другою світовою війною, в результаті чого необхідність інформаційної політики знову була поставлена